

Borůvka, Otakar: Other works

Otakar Borůvka

Nová česká kniha o diferenciální geometrii

Lidové noviny 27. XII. 1937, 6

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/500193>

Terms of use:

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jen zesmutněl nad tím, že se s vtělením svého ideálu setkal na samém počátku své mladé mužnosti, kdy neměl dosti odvahy, aby energickou rukou zachytil blankytný cíp pláště štěstí, kvapícího mimo. Miloval od té doby modro v oblacích a opěvoval je bez přestání, ačkoliv věděl, že nebesa jsou prázdna, co jsme přestali věřit v bohy, hostejné k lidskému utrpení. Marná laskání nedovedla udusiti potřebu a entusiasmus lásky ani v Sullym Prudhommovi člověku, ani v Sullym Prudhommovi básníkovi. A. N.

Dvě vědecká díla

Nová česká kniha o diferenciální geometrii

Přínos československých autorů k matematické produkci světové je velmi čestný, ale řada vedoucích disciplin matematických není posud v československém jazyku knižně zpracována vůbec anebo jenom v rozsahu neuspokojivém. Každý vážný počín směřující k odstranění tohoto nedostatku je záslužný a jest odborníky vítán radostně. Tím více, jde-li o dílo po některé stránce významné i s hlediska odborné literatury světové.

V. Hlavatého kniha: Diferenciální geometrie křivek a ploch a tensorovém počtu, která právě vyšla ve Sborníku Jednoty čs. matematiků a fyziků (Praha, 1957, stran 445, cena 154 Kč), sleduje dvojí cíl: poskytnouti čtenáři výklad jednak o klasické metrické diferenciální geometrii na základě klasické metody a tensorového počtu a jednak o základech tensorového počtu na příkladech této geometrie. Nehledíc k Weyrově knize o diferenciálním počtu, která obsahuje i geometrické aplikace, měli jsme posud o metrické diferenciální geometrii dílko B. Hostinského a Sobotkovy archy. V obou jde o klasickou látku a klasické metody. Hlavatého kniha, svým pojetím ostatně původní i se širšího hlediska mezinárodního, znamená tedy podstatný přínos do naší knižní literatury geometrické. Domníváme se, že dojde uplatnění spíše v tomto směru než jako učebnice klasické látky. Tensorový počet, vytvořený ovšem pro účely daleko obecnější a tudíž svými symboly přiměřeně složitý, vtiskuje, zdá se mně, diferenciální geometrii ploch ráz sl茲itější než ve skutečnosti jest a může odraditi čtenáře hledajícího poučení jenom o geometrických skutečnostech. Proti tomu čtenář s klasickou látkou obeznámený vnikne podle této knihy snadno do ducha metody tensorového počtu a získá znamenitou přípravu k studiu obecnějších teorií, užívajících též metody. O výběru látky a jejím zpracování nemohu zde ovšem hovořiti podrobněji. Ale samo dobré jméno autorovo — pozvání k přednáškám v tomto studijním roce na Institute for Advanced Study v Princetonu — zaučuje, že jde o dílo dobré a užitečné.

Kniha vyšla s podporou České akademie věd a umění a jest věnována senioru československých matematiků p. prof. K. Petrovi k jeho sedmdesátinám. O. Borůvka (Brno)

Roentgen v porodnictví

Roentgenologie je již velkým vědním oborem. Lékařská diagnostika a terapie jest již dnes bez roentgenu nemyslitelná. Ale i diagnostika sama se štěpí. Je samozřejmé, že zubní lékař potřebuje zcela jiné aparatury a zcela jiné snímkové techniky, nežli na př. úrazový chirurg. Ale nejde jen o techniku snímků, nýbrž také o jejich výklad. Čistě roentgenový snímek vyžaduje neobyčejně důkladného univerzálního medicínského vzdělání, zejména znalostí anatomických, ale také velmi rozsáhlých vědomostí z oborů speciálních.

Kniha prof. dra Josefa Sайдla: Roentgen v porodnictví. (Nákl. Vesmíru, 240 str., 109 obr., 95 Kč), je svědectvím, jak se diagnostická roentgenologie specializuje a jak tato specializace je užitečná. V dvaceti kapitolách probírá Sайдl užití roentgenologie k diagnostickým úkolům v těhotenství, za porodu a v šestinedělí. Ukazuje, jak pomalu a velmi namáhavě se propracovávala technika těchto neobyčejně obtížných snímků a jak malé byly užítky, jež porodnictví z této pracné metody mělo. V přítomné době lze sice již roentgenem zjistit, na př. smrt plodu v děloze, poloha a držení plodu, lze poznat zrůdný plod, sledovat postup porodu, měřit prostornost pánve a velikost hlavicky plodové, lze sledovat i porod koláče — ale celkem není ještě roentgenologie v porodnictví metodou tak vyspělou, aby přišla do prastarých a u milionů porodů osvědčených jiných metod vyšetřovacích, nějaké zcela neočekávané a revoluční názory a směry. Ale přece přinesla velmi cenné diagnostické poznatky a není pochyby, že těchto poznatků bude přibývat. Sайдlova kniha přináší toho četné doklady.

Kniha je psána v uzavřených kapitolách, každé dílčí téma je podrobně probíráno. Sайдl je zkušený autor; všechno, co popisuje, dokládá vlastními zkušenostmi. Bohatou složkou knihy jsou krásné roentgenogramy, velmi názorně ilustrující slovní obsah příslušné kapitoly. Některé z nich jsou jak po stránce toho, co představují, tak i jak to vyobrazují, zcela vynikajících kvalit. Sайдl může mít ze svého díla radost a my ji máme s ním. Fr. Pachner (Mor. Ostrava)

Pojerova brněnská edice Atlantis přinesla nám letos dvě ukázky ze španělské esejistiky, obě ve výběru a překladu Zdeňka Šmída. Je to především Triptych, knížka tři básnických esejů z pera mexického spisovatele Alfonsa Reyese, v Paříži a Španělsku ostatně dobře známého (neboť zde pobýval jako diplomat a vědec), a svazček pěti Essayů Unamunových, jejichž vydání se vhodně prezentuje jako učení jeho památky.

Co se Reyese týče, nechápeme dobře, jakou roli u nás chce tento drobný výbor z něho hrát: běželo-li o to uvést k nám Reyese, výběr není dobrý, neboť pomíjí literárního vědce a básníka. Běželo-li méně o autora a spíše o obsahovou stránku, jsme na stejných rozpacích: první a třetí číslo knížky jsou bezmála básně v próze, z nichž první líčí autorův zážitek velikonočního procesí v Seville a druhá je meditací o dáblenském duchu tíže. Ešej prostřední, rozměrem nejvýznamnější, vyvolává obraz starého indiánského města mexického z doby před příchodem Španělů a opírajíc se o zprávy zvláště Cortesovy a Bernal Diazovy, líčí indiánskou kulturu především uměleckou. Nuže, je příliš zřejmé, že při vši básnické půvabnosti esejů běží o pouhé kuriosum, jež u nás úlohu téměř hrát nebude. Je to škoda, neboť upozornit na umělecké poklady kultury Mayů a Tolteků stálo opravdu za to: její plodnost a životnost změřit nejlépe na vlivu, jímž nůsobilna na architektonické baroko mexické doby koloniální, a toto baroko, jeden z nejoriginálnějších uměleckých projevů lidstva, je nám vlastně už tak blízko! Ale k tomu by lépe posloužil třebaš překlad prvních stran J. J. Tabladovy Historie umění v Mexiku (Mexiko, 1927). Překlad Triptychu je spíše

projevem libůstky diletantské, touhy zvláštěnostech a žádosti »objevovat« nevědomého a soustavného úsilí seznamovat s kulturami hispanskými.

Svazček úvah Unamunových zamlou nám rozhodně lépe. Nezasvěcuje sice do ho díla Salamanneckého rektora, romány povídky, básně zůstávají stranou. Ale do muna-myslitele nás vybraných pět u uvádí celkem dobře: poznáváš tu jeho i k Evropě (O poevropštění), hlavní rysy koncepce donquijotství (O četbě a vý Dona Quijota), ve třech kratších medi (O pyše, Samota, Dovnitř!) proniká vnitřních prostorů jeho morální bytosti méně pokládáme za vážný nedostatek i výboru, že neobsahuje — a to na místě — vynikající Unamunův esej o ním kastilském duchu z proslavené knil torno al casticismo (O ryzosti španě Nejen proto, že je to možná nejhlubší z ších studií Unamunových. Nejen prot jasnější a pravdivější pohled do tajemst rodiní duše a kultury španělské nebyl v I z důvodů ucelenosti a organickosti če výboru tak soudíme: zmíněná studie by mu byla nejvhodnějším úvodem a dáva mu jednotu duchovní atmosféry; problé evropštění Španělska (resp. pošpaně Evropy), problém donquijotský i prob individuálního ethosu, nadhozené a řeše třech posledních číslech výboru, jsou v ku jen propracováním jednotlivých d ných otázek, nastíněných v původním šir rámci jmenovanou úvahou o španělské a její obecně lidské hodnotě. Tuto studii může nahradit závěrečné In memo Zdeňka Šmída, jež o Unamunovi nepovíd co by u nás už nebylo řečeno.

Švédská sága o prapůvodu genia

Axel Klínkowström: Podivuhodné proměny. Zkazka o vývoji tvorstva. Ze švédštiny přeložila M. Lesná-Krausová. (Ilustroval F. Procházka-Pauker, Vydal R. Promberger. V Olomouci 1937. Stran 274.)

Vynikající archeolog a polární badatel švédský vypravuje dětem i dospělým řadu básnických zkazek o zjevch dob diluviálních a fosilních a ukazuje na nich postupně, jaká stadia bylo podle zákona proměny a vývoje prodělávati geniovi, vůdci tvorstva a dále jeho následovníkům: objevitelům, průkopníkům a pionýrům myšlenky, když miliontům generací razili nové dráhy a nesli tvorstvu pochodeň na cestě vývoje a pokroku. Geniem myslí každého, kdo se odvážil osudového skoku do neznáma, t. j. kdo předběhl svou generaci, hostejno, zda člověk nebo zvíře, a vykonal něco velkého, co rázem posunulo dopředu kulturu, třeba velmi primitivní, a přineslo generacím pozdějším cenný dar poznatku a pokroku. Byli to jednotlivci již dávno před dobou lidstva, snad tak dávno, jak dlouho existuje na zemi vědomý život. V dobách předdiluviálních statečný Ming, vůdce dvojdyňných ryb, vyvedl své hejno z kalné, slané louže do čisté, sladké vody a tím dal celému rodu i jeho potomkům novou bási životní. Po milionech let byl tím geniem ještěř Kvak, který naučil svůj rod dýchatí plícemi a byl první, jenž vylezl na pevninu a tam vytvořil docela nové, mnohem vyšší formy životní. A tak to šlo dále, přes pokolení draků a prvních ssavců až k opičáků Brandovi, který se vypravil do domoviny ohně a ovládnout nově nalezený živel, stal se takto prvním člověkem. V těchto kapitolách stýká se vypravování Klínkowströmovo s básnickou imaginací jeho velkého krajana J. V. Jensena, jenž rovněž dává svému pračlověku Dregovi, hrdinovi románu Ledovec, nalezením ohně právo na prvenství mezi tehdejšími tvorstvem. I v tom se stýkají oba Seveřané, že svým pralidem vykazují sídlo ve své domovině, kterou tím povyšují na východisko celé kultury lidské. — A švédský autor pokračuje, navazuje na biblické osoby, vypráví o Noovi a jeho třech synech, kteří se všichni vypravili hledat ztracený oheň, ale každý jej nalezl jinak: Kroe v teple rodinném, Loge v poctivé práci a Šem — v napalování svých bližních. Je to krásná alegorie dějinného poslání tří čeledí indoevropských. — V posledních pohádkách vidíme již pralidi opatřené vyspělejšími nástroji a postupně ovládající přírodu až do stadia, kdy si člověk opatřil nejméně sluhy v koni a psu.

Českému čtenáři se vybaví v prvých kapitolách knihy analogie našeho R. R. Hofmeistera. Líčení vítězného boje mlouků s konservativním prostředím připomene misty i Čapkovu Válku s mlouky. V dalším, zvláště v líčení opičích stadia tvorů, jejich boje s tygry, vybaví se obdoba Kiplingových Kniž džunglí. Typická láska Seveřanů k přírodě proniká i v této knize, která se staví tím vedle půvabných povídek Svenda Fleurona a Louridse Bruuna.

Největší předností knihy je krásná, pohádková a přece tak realisticky pravdivá forma vypravování. Autor často vybočuje ze sféry svých fikcí a přenáší se do dob našich vtipnou analogií nebo něžnou apostrofou své malé švédské čtenářky. Šťastně v něm vítězí básník nad archeologem, a právě tím se řadí tato kniha mezi nejkrásnější světové publikace pro mládež. G. Pallas

Z literatury popularisující umění

V knihovně Hendriada (naklad. Boh. F. rich v Praze) vydal Richard Messer knížky: Jak se dívat na obrazy a se dívat na sochy, jež jsou pok o uvedení do umění. Autor těchto popularisujících knížek byl si dobře vědom, že nelze dát lacíný recept a nezastírá, že k lšímu porozumění výtvarného umění možno dojíti bez vytrvalé průpravy, bez kých zkušeností, získaných dlouhým a u ním stykem s uměním, bez citlivých or a zvláště duševních dispoic. Jenže svých výkladech Jak se dívat na obraz stává skoro výlučně jen u techniky a storii malířství, aniž se dostává k vl podstatě uměleckého tvoření, k jeho pro a zákonům, jimiž se řídí. Od poznání l vého přechází v obraze k obsahu a k fc při čemž látkou v obraze nemyslí jen r riál, s kterým malíř pracuje a na němž cuje, ale ve smyslu vnitřním také n obsah, převedený malířskou technikou v razové znázornění. Ale co je potom vlas obsahem obrazu, na to zůstává Messer dl jasnou odpověď. Málo přispívá k porozu také jeho výklad o formě, že je tajem každého mistra, že vychází sice bezpo nečně z řemeslného, ale je zaměřena a v ryze duchovním a že se proto musíme to otázce bližít s posvátnou úctou. Ja se vyjadřuje o komposici, o zmáhání pr ru perspektivou a o barvě. Ale sotva takovou důležitost pro poznání umělec díla tyto výklady o barvě, o její tech sotva je nezbytné, aby pozorovatel ol věděl, co jsou barvy krycí a lazurní, a studené, aby znal zákony barevné ha nie a barev komplementárních, pro světla a stínu v obraze, osvětlení u a přirozené. Dosti zbytečný je také vý co je to zátiší, malířství portrétní a kraj ské, když potom na objasnění rozdílů uměním starším a moderním zbývá už tak málo, ač právě tato kapitola žádala zvláště důkladného osvětlení. Co je pl že Messer snáší do své knížky mnoho j dovolává se mnoha příkladů z historie ní, když chybí často jasněji osvětlující akteristika i obrazové doklady, kdy se puje jména bez vnitřní příbuznosti a světluje neznámé pojmy vnášením no neznámých.

V druhé své knížce Jak se dívat na s přidružuje se víc dějinného vývoje, z r vybírá však jen určité výseky a z t věnuje větší pozornost jen sochařství e skému, řeckému, gotickému a renesanč í. Na uvedení díla historie jsou Messerovy pitoly: od Michelangela k Mestrovicov Brauna k Mařatkovi a výhled do budou sti přilíží jen obrysové a stručně. také n zbudou opravdu jen jména, která nez cenému čtenáři neřikají nic. Messer r mezuje ani jasněji pojmy expresioní kubismu, surrealismu, s nímž častěji o j je. A tak jeho knížky, v nichž proje značnou znalost z historie umění, do vkládá všechnu lásku, umělecký enth mus až sentimentální, v nichž přináší i ho zajímavého z techniky malířské i so ské a z dějin umění, vedou čtenáře příl byrintem problémů technických a odv od poznání pravé podstaty umělecké tv k jejímž osvětlení se přibližují Messe knížky jen zřídka.

Všechny knihy A CASOPISY CIZOJAZYČNÉ

B. KOMŮRKA, KNIHKUPECTVÍ, BRNO, ČESKÁ :